

2010-03-09

Till regeringen
Utrikesdepartementet
103 39 Stockholm

Sida's underlag till en policy för miljö- och klimatfrågor inom svenskt utvecklingssamarbete

I enlighet med regeringsuppdraget att utarbeta ett underlag till en policy om miljö och klimatfrågor inom svenskt utvecklingssamarbete överlämnas härmed Sidas underlag med bilagor.

Under arbetsprocessen har samråd ägt rum med en extern referensgrupp bestående av representanter för näringsliv, civila samhället, universitet och andra myndigheter i Sverige samt internationella experter. Samråd har även skett inom Sida, inklusive fältorganisationen.

Beslut i detta ärende har tagits av generaldirektören, på föredragning av Annika Otterstedt i närvaro av teamchef Maria Berlekom.

Anders Nordström

Generaldirektör

Maria Berlekom

Teamchef, Miljö- och klimat

Policy för miljö- och klimatfrågor inom svenskt utvecklingssamarbete

Ett underlagsdokument

Bilagor

1. Summering 15 nyckeldokument
2. Old, new and future funding for environment and climate change – the role of development cooperation, Environmental Economics, Gothenburg University, 2009
3. Uppdragsbeskrivning från regeringen
4. Referensgrupper och referensgruppsmöten
5. Referens- och litteraturlista
6. Översikt över andra givarorganisationers policyer och strategier
7. Swedish Bilateral Support to Environmental Capacity Development - Overview of Key Results and Lessons Learned, Environmental Economics, Gothenburg University, 2009
8. Biståndets Resultat 2009 - Bilaga till Sidas årsredovisning

FÖRKORTNINGAR

AAA	Accra Agenda for Action
BNI	Bruttonationalinkomst
CDM	Clean Development Mechanism
GEF	Global Environment Facility
IPBES	International Panel for Biodiversity and Ecosystem Services
NBSAP	National Biodiversity Strategies and Action Plan
MA	Millennium Ecosystem Assessment
MKB	Miljökonsekvensbedömning
NAMA	Nationally Appropriate Mitigation Action
NAPA	National Adaption Programmes of Action
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
PER	Public Expenditure Review
PES	Payment for Ecosystem Services
PFM	Public Financial Management
PGU	Politik för Global Utveckling
PRSP	Poverty Reduction Strategy Papers
REDD	Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation in Developing Countries
SADEV	Swedish Agency for Development Evaluation
SMB	Strategisk miljöbedömning
TEEB	The Economics of Ecosystems and Biodiversity
UNCBD	United Nations Convention on Biological Diversity
UNDP	United Nations Development Programme
UNEP	United Nations Environmental Programme
UNFCCC	United Nations Framework Convention on Climate Change
WDR	World Development Report

1. INLEDNING

Tillgång till livsmedel, energi och vatten från olika ekosystem i tillräcklig omfattning för de grundläggande försörjningsbehoven utgör grunden för människans utveckling. Det ”naturliga kapitalet” ger inkomster, arbetstillfällen och skatteintäkter och medför på så sätt möjligheter till hållbar tillväxt (se Box 1) och ökad välfärd. Fattiga människor och länder är särskilt beroende av ekosystemtjänsterna¹ – mer än 25 % av låginkomstländernas tillgångar kommer från skog, fiske och jordbruk (OECD 2008). En hållbar hantering av ekosystemen är grunden för ekonomisk utveckling i både stads- och landsbygdsmiljö och för att utrota fattigdomen och uppfylla millenniemålen².

Box 1. Hög avkastning på miljöinvesteringar i utvecklingsländerna

Avkastningen på investeringar är både hög och snabb i hållbart jordbruk, färskvattenförsörjning och sanitet i utvecklingsländerna, liksom koldioxidsnåla investeringar i energieffektiva byggnader och transporter, förnybar energi och skogsbruk (UNEP, 2009a; Pearce, D, 2005).

• Rent vatten och sanitet	4-14:1
• Dämpa inverkan från naturkatastrofer	7:1
• Agroforestry	1,7-6,1:1
• Bevarade mangroveskogar	1,5-7,4:1
• Nationalparker	0,6-8,9:1

Det naturliga kapitalet urholkas emellertid och vår planet har redan överskridit eller är farligt nära ett antal globala miljörelaterade tröskelvärden, t.ex. för övergödning, förlust av biologisk mångfald och klimatpåverkan³ på ett sätt som har sin grund i förhärskande produktions- och konsumtionsmönster. Även om dessa och andra miljöhot ska ses i sina sammanhang, kan man fastställa ett antal allmänna effekter som redan har stor påverkan på mänsklig utveckling. Om inte trenden vänds drabbar dessa hot i ännu högre grad kommande generationer. Tillgången på livsmedel och vatten för olika ändamål kommer att minska och energiproblematiken blir ännu mer akut. Människans hälsa kommer att påverkas av den minskade tillgången på mat och rent vatten, av gifter från avfall och ökade luftföroreningar. Ett varmare klimat med ändrad luftfuktighet leder till att malaria och andra sjukdomar sprids. Risken för stormar, översvämningar och torka ökar som en följd av klimatförändringen och en större sårbarhet i utsatta samhällen kan leda till ökad migration. Dessutom kan större konkurrens om mark och vatten förvärra risken för konflikter. (För fördjupade beskrivningar se Bilaga 1 och 8)

¹ Ekosystemtjänster är de tjänster som människan får från naturen i form av varor som mat, timmer, bioenergi och vatten samt reglerande och stödjande tjänster t ex pollinering, kolinlagring och jordbildning samt kulturella tjänster som rekreation och turism (Ref. Millennium Ecosystem Assessment, 2005. *Ecosystems and Human Well-being: Synthesis*. Island Press, Washington, DC; TEEB – The Economics of Ecosystems and Biodiversity for National and International Policy Makers (2009).

² Detta slås även fast i den nyligen antagna tillväxtpolicyn.

³ Nio globala miljöutmaningar har identifierats av olika forskare och belyser områden som riskerar att nå katastrofala globala tröskelvärden om människan inte radikalt förändrar sina produktions- och konsumtionsmönster. Dessa tröskelvärden består av klimatförändringarna, ozonskiktet i stratosfären, förändrad markanvändning, färskvattenanvändningen, den biologiska mångfalden, försurningen av haven, kväve och fosfor i biosfären och i haven, aerosolbelastning och förorening med kemikalier. (Nature, sept. 2009)

Dessa allvarliga förändringar påverkar mest de fattiga samhällena och länder som har bidragit minst till problemen. Kvinnor, män och barn påverkar - och påverkas - olika av miljöförstöringen, det finns alltså en köns- och åldersdifferentierad miljöpåverkan (Johnsson-Latham, G. 2007). Dessutom skiljer sig de miljö- och utvecklingsrelaterade utmaningarna - och därmed lämpliga åtgärder - markant åt mellan olika platser, länder och samhällsnivåer.

Problemen förvärras av bristande styrning, korruption i förvaltningen av naturresurserna, brist på information, brist på deltagande från kvinnor, män och barn på lokal nivå, samt av att eliten kontrollerar och roffar åt sig fördelarna av det som produceras (WRI, 2008). Osäkra rättigheter till jord, skog och fiskevatten bidrar också till att landsbygdssamhällen hindras från att dra nytta av naturresurserna.

De faktorer som orsakar klimatförändringen har samma ursprung som andra former av miljöpåverkan och måste på samma sätt tacklas inom alla sektorer och samhällsområden. Vad som särskiljer klimatförändringen är att den redan idag påverkar utvecklings- och försörjningsmöjligheterna i en omfattning som överstiger alla andra miljöutmaningar och som leder till en ny risknivå för lokalsamhällen. Förlusten av ekosystemtjänster framstår dock alltmer som en utmaning av samma dignitet (UNEP, 2009b; MA, 2005).

Det krävs kraftfulla och gemensamma åtgärder för att ta tillvara de möjligheter som en koldioxidsnål ekonomi med låg resursförbrukning erbjuder och som garanterar att fattiga får tillgång till vatten, mat och energi. Ytterst krävs utvecklings- och tillväxtmodeller med styrning och incitament, så att miljötillgångarna tryggas och deras avkastning fördelas rättvist. Ekosystemtjänsternas värde och kostnaderna när de förstörs måste vägas in i ekonomisk planering. I detta har utvecklingssamarbetet - rätt utformat - en begränsad men katalytisk roll att spela.

Två frågor har fått särskild aktualitet inför de kommande fem åren och behöver vägledning i den nya policyn:

- *Mark och skog har fått ett nytt värde.* Naturliga kolsänkor är en av lösningarna på växthusgasproblemet - mark och skog tillgodoser nu ett nytt behov. Avskogningen måste hejdas och avskogad mark återställas. Samtidigt ökar odlingen av biobränslen och tränger undan mark för livsmedelsproduktion. När oljepriset därför steg kraftigt 2008 pressades de globala matpriserna plötsligt till krisnivå, en situation som sannolikt kommer att upprepas. Markresurserna är uppenbart ändliga vilket accentueras av de stora uppköp eller leasing av odlingsbar mark i Afrika som industrinationer och stora företag nu genomför. Kontrollen över mark, skog och vatten har blivit en fråga av globalt och strategiskt intresse. Det innebär potentiella och betydande fördelar för landsbygdsbefolkningen men skapar också risker för avhysning och ytterligare marginalisering där offentlig förvaltning är svag och lokala rättigheter inte respekteras. Den stora utmaningen är att förena målen om kollagring, miljövänlig och hållbar odling och höjd produktivitet för att föda en ökande befolkning. En ny policy måste ge vägledning om utvecklingssamarbetets roll härvidlag.

- *Ny finansiering.* Klimatproblematiken kräver att jord- och skogsbruk, industriella processer, transporter och hushåll har tillgång till ny teknik och förnyelsebar energi. Kostnaderna för att anpassa samhällen till ett förändrat klimat måste täckas. Klimatförhandlingarna skapar nya mekanismer och incitament för investeringar och kostnadstäckning där både marknaden och offentlig finansiering utnyttjas. Sannolikt blir tillgängliga finansiella resurser av samma storleksordning som det nuvarande biståndet samtidigt som de delvis kommer att förmedlas genom andra kanaler. Utvecklingsländerna behöver kapacitet för att effektivt utnyttja nya resurser som måste nå ut till de som förvaltar jorden och skogen. Då måste ländernas samarbetspartners se till att biståndet får rätt hävstångseffekt. En ny svensk policy för utvecklingssamarbetet bör ge vägledning, så att dess resurser leder till optimalt utnyttjande av alla tillgängliga medel för en miljömässigt hållbar utveckling (se Bilaga 2).

I det följande görs en analys av svenska och internationella erfarenheter av utvecklingssamarbete inom miljö- och klimatområdet och av den betydande relevanta kompetens som Sverige besitter.

Som slutsats av analysen och problembeskrivningen ovan föreslås ett antal vägledande principer – fokus på människor, rätt nivå, riskhantering och grundorsaker – samt prioriterade områden för ett utvecklingssamarbete som genomsyras av miljöhänsyn - ekosystemtjänster (jord, skog, marina resurser), vatten och sanitet, energi och urban utveckling.

Därpå görs en genomgång av samarbetsformer, mekanismer för kvalitetssäkring samt en presentation av tillgängliga finansieringskanaler med särskild tonvikt på nya svenska finansieringsinstrument och samverkan mellan offentlig och privat finansiering.

1.1 Uppdrag och avgränsningar

Regeringen har gett Sida i uppdrag att utarbeta ett underlag till en policy för hur miljö- och klimatutmaningarna ska hanteras inom svenskt utvecklingssamarbete under perioden 2010-2014 (se Bilaga 3). Detta dokument motsvarar regeringens uppdrag. Sida har samrått med berörda svenska aktörer, bl.a. myndigheter, den privata sektorn och enskilda organisationer, samt med ett urval internationella aktörer (se Bilaga 4).

Uppdraget omfattar miljö och klimat inom ramen för svenskt utvecklingssamarbete. Frågeställningen är mycket bred och berör alla sektorer och verksamhetsområden inom utvecklingssamarbetet. Sida har därför valt att, i de operativa förslagen i detta underlag (kapitel 3-6), huvudsakligen fokusera på teman och sektorer som inte behandlas i andra policyunderlag för utvecklingssamarbetet⁴. Samtidigt berörs hur andra politikområden kan ha mycket stor påverkan på utvecklingsländernas förutsättningar, både att klokt nyttja sitt naturkapital som en bas för hållbar utveckling och fattigdomsminskning, och för att hantera de växande utmaningarna från klimatförändringarna och annan miljöpåverkan.

Den svenska politiken för global utveckling (PGU), där klimatförändringar och miljöpåverkan identifierats som en av sex globala utmaningar (med fokus på klimat, kemikaliehantering och hållbar stadsutveckling), och den av regeringen för perioden 2008-2010 fastställda tematiska

⁴ Handelsfrågornas koppling till miljö och klimat tas t.ex. upp i Sidas underlag till policy för handelsrelaterat utvecklingssamarbete. Kopplingar näringsliv-miljö berörs, men behandlas huvudsakligen i tillväxtpolicyn etc.

prioriteringen miljö och klimat (med fokus på klimatanpassning, energi, vatten, samt miljö & säkerhet), utgör viktiga utgångspunkter för dokumentet. Dokumentet har också beaktat internationella åtaganden, både när det gäller utveckling – t.ex. millenniemålen, Parisdeklarationen samt Accraagendan (AAA) – och multilaterala miljökonventioner. Dokumentet har också informerats av ett antal viktiga studier och rapporter, bl.a. rapporten från den av den svenska regeringen initierade internationella Commission on Climate Change and Development, FN:s Millennium Ecosystem Assessment (MA) och Världsbankens World Development Report (WDR) 2010 (se Bilaga 5) och andra givarorganisationers policyer och strategier (se Bilaga 6).

2. ERFARENHETER OCH FÖRUTSÄTTNINGAR

2.1 Erfarenheter

Kapacitet, lagar och institutioner för miljöförvaltning har utvecklats markant i utvecklingsländerna under de senaste 20-25 åren. Miljölagstiftning och miljömyndigheter finns nu i de flesta länder. Sverige har med framgång bidragit till denna utveckling i länder som Tanzania, Vietnam, Laos, Kenya och Ukraina. Erfarenheterna, bl.a. från olika Sida-utvärderingar (se Bilaga 7; NIRAS, 2009) visar trots detta att miljömyndigheter ofta är svaga, saknar makt och är underfinansierade, och att det ofta finns en klyfta mellan policyer och lagar och deras faktiska tillämpning i viktiga sektorer som energi, vatten och naturresurshantering. Ansträngningar för att stärka en god miljöförvaltning och höjd kapacitet på miljöområdet tar dessutom ofta mer tid än väntat och måste följaktligen ses i ett långsiktigt perspektiv. En övergripande slutsats är att verkliga framsteg är helt beroende av att miljö och hållbar utveckling ges politisk prioritet. (Se Bilaga 8 för Sidas redovisning av miljö- och klimatresultat 2007-2009).

Finansiella mekanismer, som t.ex. den globala miljöfonden, har bidragit med viktiga resurser och har också hjälpt till att höja medvetenheten och förmågan att hantera olika miljöutmaningar. Samtidigt finns det en klar tendens att det stora antalet internationella miljöprocesser innebär en påfrestning på den redan begränsade kapaciteten i många utvecklingsländer då varje multilateral miljökonvention ställer krav på att nationella strategier, planer och rapporter utvecklas inom respektive område för att de ska komma ifråga för finansiering. Förutom att finansieringen är långtifrån tillräcklig, tenderar den att vara projektbaserad, inte anpassad till ländernas system, och ske parallellt med nationella budgetprocesser. Prioriteringarna tenderar också att ha påverkats mer av globala överväganden och global nytta, än av lokala och nationella behov (Sharma, 2009).

Miljö är både en sektor och en tvärgående fråga, och måste behandlas därefter. Inte minst klimatförändringarna har aktualiserat behovet av att integrera miljörisker i alla sektorer. Erfarenheterna visar också att effektiv och adekvat miljöförvaltning endast kan åstadkommas genom en kombination av att man stärker miljömyndigheter och andra miljörelaterade ”kärnfunktioner”, och samtidigt verkar för att miljömässig hållbarhet genomsyrar hela samhället, dvs. integreras i sektorer, planering och budgetramar. Internationella utvecklingsaktörer måste dessutom leva upp till åtaganden om ökad biståndseffektivitet genom samstämmighet mellan politikområden, användning av befintliga system i mottagarländerna och stöd åt miljömyndigheternas kapacitet.

2.2 Andra politikområdets påverkan

Andra politikområden – t.ex. finans, handel, fiske, jordbruk, energi, mm – har en större inverkan än utvecklingssamarbetet på utvecklingsländernas miljösituation och deras möjligheter att förvalta och utveckla sitt naturkapital som en bas för fattigdomsbekämpning och grön tillväxt. Alla politikområden och policyinstrument som står till regeringens förfogande måste därför samverka för att de svenska bidragen till en miljömässigt hållbar utveckling ska kunna bli effektiva. Tre viktiga exempel i den internationella diskussionen om koherens är:

Subventioner: OECD-ländernas subventioner inom jordbruk, fiske och energi hämmar utvecklingsländernas export och bidrar till att upprätthålla icke-hållbara produktions- och konsumtionsmönster. Det globala värdet årligen av subventioner inom jordbruk, skog, energi, fiske och transporter är nära 1 triljon USD varav OECD-länderna står för huvuddelen. En tredjedel går till produktion och konsumtion av fossila bränslen (UNEP, 2009). Sverige kan verka för reformering och utfasning av skadliga subventioner inom EU som ett viktigt led i att minska den globala klimatförändringen och annan miljöpåverkan och därmed bidra till att minska framtida effekter i utvecklingsländerna.

Handel: Handel kan ha både positiva och negativa miljöeffekter. Positiva effekter kan uppnås om handeln stimulerar till effektivare resursanvändning och ökad tillgång till miljövänlig teknik. Handel med utsläppsrätter och CDM⁵ kan bidra och potentiellt förändra förutsättningar för investeringar och användning av ny teknologi. Men handel kan också leda till överexploatering av naturresurser, ökade föroreningar och djupare fattigdom, särskilt i länder med bristande miljölagstiftning och/eller osäkra nyttjanderätter till naturresurser. Sverige kan verka för att dessa aspekter tydligt beaktas i utformningen av internationella och regionala handelsavtal, och för stärkandet av ländernas institutioner och system att bedöma och hantera handelsreformernas miljöeffekter.

Internationella förhandlingar på miljöområdet: De multilaterala miljökonventionerna utgör viktiga normativa ramverk på miljöområdet och anger målsättningar och åtaganden för de parter som ratificerat konventionerna. För Sveriges agerande i de multilaterala miljöprocesserna är Politiken för Global Utveckling – med dess övergripande mål om en rättvis och hållbar global utveckling – en viktig utgångspunkt. Sverige kan fortsatt kraftfullt verka för att processer och beslut under de multilaterala miljökonventionerna har en tydlig fattigdomsrelevans och främjar ett rättighetsperspektiv, inklusive fattiga mäns och kvinnors tillgång till naturresurser och erkännandet av utvecklingsländernas rätt till utveckling. Sverige bör också fortsatt verka för att beslut och åtgärder om finansiering och finansieringsformer är i linje med Parisagendans principer.

⁵ Mekanismen för ren utveckling – Clean Development Mechanism (CDM) inom ramen för FN:s ramkonvention om klimatförändringar (UN Framework Convention on Climate Change, UNFCCC) och Kyotoprotokollet ger utvecklingsländer möjlighet till miljöanpassad utveckling. Länder med åtaganden enligt Kyotoprotokollet kan genom investeringar i projektverksamhet i länder som inte har åtaganden enligt protokollet få tillgodoräkna sig certifierade utsläppsminskningar genom s.k. Certified Emission Reductions, CERs. (Ref. <http://www.energimyndigheten.se/sv/Internationellt/Internationellt-klimatsamarbete/Projektbaserade-mekanismer-CDM-och-JI-/>)

2.3 Det svenska utvecklingssamarbetets möjligheter att stärka förutsättningar för en miljömässigt hållbar utveckling

Sverige är en förhållandevis liten aktör. Samtidigt har Sverige ända sedan miljökonferensen i Stockholm 1972 varit ledande i att länka samman miljö- och utvecklingsfrågor. Miljö har sedan slutet av 1980-talet varit en viktig fråga inom det svenska utvecklingssamarbetet. På bland annat följande områden har Sverige lång och internationellt erkänd kompetens och erfarenhet:

- Framgångsrik hantering av miljöutmaningar i Sverige, t.ex. en minskning av växthusgasutsläppen samtidigt med ökad tillväxt genom ekonomiska styrmedel, hög energieffektivitet och hållbar stadsplanering.
- Tekniskt kunnande om vatten & sanitet; hushållning med vattenresurser; hållbart jord- och skogsbruk; ekosystemtjänster; fiske, marina resurser och hantering av kustområden; hållbara städer; kemikaliehantering; avfallshantering; och miljöteknik.
- Verktyg och metoder för miljöintegrering och miljöförvaltning, inklusive institutionsutveckling, strategisk miljöbedömning (SMB) samt miljökonsekvensbedömning (MKB) och miljöekonomi.
- Planerings- och konsultativa processer för att säkerställa engagemang från samtliga samhällsskikt, civila samhället och den privata sektorn, t.ex. i lokala utvecklingsprocesser såsom kommunal planering, arbete med Agenda 21, samarbete mellan statliga och kommunala myndigheter, nya finansiella styrmedel och tvärvetenskapligt samarbete mellan forskare och praktiker.
- Många kompetenta och kunniga aktörer bland myndigheter, enskilda organisationer, forskare och den privata sektorn inklusive konsultföretag.
- Trovärdighet i utvecklingssamarbetet tack vare långsiktigt engagemang med tydligt främjande av nationellt ägarskap och anpassning till och förstärkning av nationella system.
- En unik modell för samarbete inom forskning och innovation för att utnyttja och anpassa kunskap till lokala miljöproblem och utvecklingsfrågor.

Dessa komparativa fördelar ger svenskt utvecklingssamarbete möjlighet att fortsatt spela en viktig och strategisk roll för en miljömässigt hållbar utveckling som bidrar till fattigdomsbekämpning och grön tillväxt. För att effektivt kunna ta denna roll krävs dock att åtgärder och prioriteringar de kommande åren svarar mot ovan identifierade utmaningar samt fokuserar på frågor och åtgärder där utvecklingssamarbetet har en tydlig roll. Med denna målsättning, och mot bakgrund av analysen av tidigare erfarenheter och av internationella åtaganden på utvecklings- och miljöområdet, presenteras i det följande förslag till:

- (i) övergripande mål;
- (ii) fem principer som bör ligga till grund för svenskt agerande för miljömässig hållbarhet inom utvecklingssamarbetet;
- (iii) prioriterade områden med utgångspunkt i en dubbel ansats ("two-track approach") som kombinerar ansträngningar för att främja att miljöaspekter genomsyrar arbetet i alla sektorer och sammanhang, med ett riktat stöd till fyra nyckelsektorer.

3. FÖRSLAG TILL MÅL OCH GRUNDLÄGGANDE PRINCIPER

3.1 Övergripande mål

Den föreslagna övergripande målsättningen är: *svenskt utvecklingssamarbete ska aktivt bidra till en miljömässig⁶ hållbar utveckling som förbättrar levnadsvillkoren för fattiga kvinnor, män och barn.*

I detta syfte utgör miljömässig hållbarhet en grundläggande utgångspunkt för det svenska utvecklingssamarbetet, med fokus på att förbättra levnadsvillkoren för, och minska sårbarheten hos, fattiga kvinnor, män, och barn, genom främjande av en grön ekonomi, ett rättvist och hållbart nyttjande av ekosystemtjänster, samt ökad kapacitet på alla nivåer att hantera och minimera klimatrisker och andra miljöutmaningar.

3.2 Grundläggande principer

Fem grundläggande principer föreslås ligga till grund för alla åtgärder som främjar en miljömässig hållbarhet inom svenskt utvecklingssamarbete:

Fokus på människor som lever i fattigdom: Alla åtgärder som svarar på miljöutmaningarna måste utgå från att fattiga kvinnor, män och barn är aktörer och styras av deras behov och prioriteringar samt av samarbetsländernas egna prioriteringar. De fattigas perspektiv och rättighetsperspektivet⁷ – liksom de två tematiska prioriteringarna om jämställdhet och mänskliga rättigheter/demokrati – ska följaktligen vägleda Sveriges agerande ifråga om klimat- och ekosystemförändringar och andra miljöutmaningar. Detta innebär också att man uppmärksammar ursprungsbefolkningar och marginaliserade gruppers rättigheter. Grundläggande aspekter inkluderar bl.a. tillgång till miljörelaterad information och förmågan och rätten att agera utifrån denna, möjlighet att delta i och påverka beslut, samt ett säkerställande av lokala nyttjanderätter ifråga om mark-, skog-, vatten- samt kust- och marina resurser.

Fokus på rätt nivå (subsidiaritetsprincipen): Alla åtgärder måste genomföras på ändamålsenlig nivå. Lokala institutioner spelar en viktig roll när det gäller planering och tillämpning av åtgärderna men måste få stöd från centrala myndigheter. Samarbete på regional och global nivå krävs för gränsöverskridande och globala och normativa frågor⁸.

⁶ Begreppet hållbar utveckling inkluderar miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet i ett helhetsperspektiv. Det föreslås att denna policy fokuserar på miljödimensionen av hållbar utveckling eftersom policyn för ekonomisk tillväxt (och i viss mån även handelspolicyn) kommer att täcka den ekonomiska dimensionen, och den kommande policyn om social utveckling kommer att täcka den sociala dimensionen. Miljömässig hållbarhet inkluderar alla miljöaspekter, t.ex. klimat, biologisk mångfald/ekosystemtjänster, kemikalier, luftföroreningar. För att undvika begreppsmässig oklarhet används därför inte uttrycket "miljö och klimat" i det följande.

⁷ Se policyn för demokrati och mänskliga rättigheter

⁸ T.ex. gemensamma färskvattenresurser, marina resurser och fisk, markbaserade ekosystem, luftföroreningar, osv.

Fokus på förmågan att hantera risker: Alla åtgärder måste syfta till att bygga säkrare samhällen genom att minimera och hantera de risker som fattiga människor alltid står inför och som nu ökar på grund av klimat- och ekosystemförändringarna. Fungerande ekosystem tillhandahåller de tjänster som bidrar till en diversifierad försörjning, den kanske viktigaste komponenten för att sprida fattiga hushålls risker. Att säkerställa ekosystemtjänsterna - samt den biologiska mångfald som är deras förutsättning - är med andra ord centralt för utsatta samhällens motståndskraft. De måste också skyddas av en planerad infrastruktur som klarar nya påfrestningar.

Fokus på orsaker och inte symptom: Försiktighetsprincipen (dvs. att avstå från åtgärder som kan tänkas inverka negativt på miljön) är en viktig utgångspunkt. Ambitionen för svenskt agerande måste dock vara högre, och inriktas på att åtgärda de bakomliggande faktorerna till klimatförändringarna, förlusten av biologisk mångfald och andra miljöhot. Det är därför viktigt att aktivt främja grön tillväxt genom investeringar och kapacitetsutveckling. Policyinstrument och ekonomiska styrmedel har här en central roll, liksom åtgärder för att minska korruption. Den allmänna opinionen kan vara en viktig pådrivande faktor för förändring och ökat ansvarskrävande från makthavare. Forskning, informationsspridning och påverkansarbete är därför också viktigt.

Fokus på ägarskap: Samarbeten för en miljömässigt hållbar utveckling bör utgå från efterfrågan om sådant stöd, i första hand uttryckt i nationella utvecklingsplaner. De grundläggande principerna i Parisdeklarationen och Accra-agendan ska vara vägledande. Mot bakgrund av att miljöhänsyn i många länder uppfattas som hinder för tillväxt, och därmed inte alltid tydligt prioriteras, bör dock andra vägar att främja en miljömässigt hållbar utveckling på landsnivå också aktivt nyttjas. Detta inkluderar ett aktivt dialogarbete på land- och sektornivå så att klimat, ekosystemtjänster och andra miljöutmaningar ges större utrymme i ländernas utvecklingsplaner. Multilateralt agerande är centralt, inklusive påverkan av och samarbete med FN-organ som FN:s miljöprogram (UNEP), UNDP, FAO och UN-Habitat liksom Världsbanken och regionala utvecklingsbanker. Samtidigt bör stöd ges till det civila samhället för deltagande i och påverkan av den nationella och internationella dialogen.

4. FÖRSLAG TILL PRIORITERADE OMRÅDEN

Det rekommenderas att det svenska utvecklingssamarbetet fokuseras på att stärka kapacitet vad gäller hantering av tre centrala miljöfrågor: klimatförändringarna (med fokus på anpassning men även på synergier mellan utsläppsminskning och anpassningsåtgärder); utarmningen av ekosystemtjänster och den biologiska mångfalden; och kemikaliebelastningen.

För att på ett effektivt sätt tackla dessa miljöutmaningar och utnyttja såväl svensk som internationell erfarenhet och praxis rekommenderas en dubbel ansats där man kombinerar ansträngningar för att främja att **miljöaspekter genomsyrar och får genomslag** i arbetet i alla sektorer och kontexter, med ett **riktat stöd till fyra nyckelsektorer**.

Särskilt viktigt är att främja: a) integrering av miljöaspekter inom planerings- och beslutsprocesser på samtliga nivåer; b) stärkande av miljömyndigheter och andra miljöaktörer på samtliga nivåer; c) särskild fokus på stärkande av kapacitet för god miljöförvaltning på lokal nivå; samt d) effektiv användning av förväntade nya klimatresurser.

Särskild prioritet bör vidare ges till följande fyra nyckelsektorer: a) jordbruks-, skogs- och marina ekosystem för livsmedelsproduktion och andra ekosystemtjänster; b) vattenresurser samt tillgång till rent vatten och sanitet; c) miljövänliga och koldioxidsnåla energialternativ, samt d) hållbar stadsutveckling.

4.1 Miljöaspekter måste genomsyra och få genomslag i hela utvecklingssamarbetet

För att hantera de komplexa miljöutmaningarna och styra mot hållbar tillväxt och säkrare samhällen måste miljöaspekter och riskanalyser integreras i planerings- och beslutsprocesser på alla nivåer och inom alla ämnesområden och sektorer. Förutom de fyra föreslagna prioriterade sektorerna nedan (se 4.2) omfattas produktiva sektorer, t.ex. infrastruktur och transporter; sociala sektorer, t.ex. hälsa och utbildning; samt tvärfrågor som tillväxt, handel, humanitär verksamhet, mänskliga rättigheter/demokrati och jämställdhet. Stöd och aktiviteter för att öka kvinnors ekonomiska egenmakt och beslutsfattande är t ex en viktig aspekt av hållbar utveckling.

Sverige bör aktivt verka för att miljömässig hållbarhet genomsyrar samtliga samarbeten. Särskilda insatser krävs för kapacitetsutveckling, inklusive utveckling av lagar och institutioner, uppföljningsmekanismer, metoder och verktyg, samt ökad medvetenhet och kompetens hos ansvariga beslutsfattare och allmänhet. För att åstadkomma det mest effektiva resultatet föreslås en kombination av fyra kompletterande åtgärdsområden.

4.1.1 Miljöaspekter beaktas och återspeglas i planerings- och beslutsprocesser på alla nivåer

Centralt för en miljömässigt hållbar utveckling är att kostnader för miljöförstöring internaliseras i planerings- besluts- och budgetprocesser på alla nivåer och att tillgängliga verktyg för miljöbedömning vidareutvecklas och används. Det är också viktigt att främja ekonomiska styrmedel som underlättar för den privata sektorn att investera i ren teknik och koldioxidsnåla och miljömässigt hållbara produktionssystem.

Särskilt viktiga aspekter inkluderar:

- Integrering av principer för miljömässigt hållbar utveckling i länders policy- och handlingsprogram⁹: klimatanpassning och utsläppsminskningar¹⁰, riskanalys och åtgärder för att minska risken för naturkatastrofer samt god förvaltning av ekosystemen integreras i planering, budgetering¹¹ samt i uppföljning och rapportering.
- Införande och vidareutveckling av internationellt erkända verktyg som miljökonsekvensbedömning, strategisk miljöbedömning, miljöekonomi och grön BNI bör därför främjas.
- Ekonomiska styrmedel bör främja en hållbar användning av naturresurser och en rättvis fördelning av nytta och vinster så att dessa kommer fattiga människor till godo. Subventioner som främjar användning av fossila bränslen och en icke hållbar resursanvändning bör

⁹ I enlighet med millenniemål 7a.

¹⁰ Som bygger på nationella program för anpassning (NAPAs) och/eller utsläppsminskningar (NAMAs) eller på andra relevanta klimatstrategier och handlingsplaner. Detta bör t.ex. inkludera att man nyttjar möjligheter att lyfta klimatförändringsaspekter i utformningen av sektorstöd (t.ex. i vatten-, jordbruk-, skogs- och energisektorerna) som har fokus på klimatanpassning, utnyttjande av den gemensamma nyttan av anpassning och utsläppsminskning samt riskhantering.

¹¹ Förbättrad administration av de offentliga finanserna (PFM) ifråga om resursanvändning samt granskning av offentliga utgifter (PERs) är viktiga när man ska bedöma nivån på offentliga miljörelaterade utgifter och intäkter och bidrar till att viktiga miljötjänster blir föremål för tillräckliga investeringar och finansiellt stöd.

successivt avvecklas, och ekonomiska styrmedel som bidrar till att den privata sektorn och samhället investerar i ren teknik och hållbara produktions- och konsumtionsmönster istället främjas (se även avsnitt 5.2).

- Offentlig upphandling av varor och tjänster utgör upp till 50 % av marknaden för varor och tjänster i utvecklingsländerna, och förändringar i regeringarnas policyer och praxis för offentlig upphandling till att inkludera miljömässiga och sociala kriterier kan bidra till förändrade produktionsmönster.

4.1.2. Stärka miljömyndigheter och andra centrala funktioner på miljöområdet

Många sektorymyndigheter, inte minst de som ansvarar för vatten-, energi- och naturresurshantering (se 4.2), har viktiga funktioner att fylla för att främja en miljömässigt hållbar samhällsstyrning. Samtidigt har miljömyndigheter på olika nivåer en central roll när det gäller att främja och följa upp att miljöhänsyn genomsyrar planering och beslut på land-, sektor- och lokal nivå. Internationella, nationella och lokala enskilda miljöorganisationer har en viktig roll i att skapa medvetenhet, ökad transparens och bidra till ökat lokalt deltagande och inflytande.

Särskilt viktiga aspekter inkluderar:

- Utveckling av lagar och regelverk, institutioner och verktyg för miljöövervakning och kontroll.
- Öka förmågan att hantera kemikalier på samtliga nivåer i syfte att minimera direkt och indirekt kemikalieexponering. Detta omfattar utveckling, tillämpning och verkställande av internationell och nationell lagstiftning beträffande handel, import och hantering av kemikalier och kemiskt avfall.
- Förbättra parlamentens miljökunskap, och domstolarnas förmåga att hantera miljömål.
- Stärka enskilda organisationer samt miljö- och utvecklingsorienterade tankesmedjor, för att därigenom bidra till ökad medvetenhet, insyn och ansvarsutkrävande.
- Engagera internationella forskarorganisationer samt nationella universitet i miljörelaterad forskning och utbildning..

4.1.3 Förbättrad kapacitet för lokal miljöförvaltning

Arbete för att hantera klimatförändringarna och andra miljörisker måste tillfredsställa lokala behov och prioriteringar, och bygga på delaktighet av berörda kvinnor och män i lokalsamhället. Informella lokala institutioner och kommunala beslutsorgan har en viktig roll att spela i detta sammanhang. Det måste också finnas förutsättningar för att traditionell och lokal kunskap ska kunna komplettera ny kunskap och forskning.

Särskilt viktiga aspekter inkluderar:

- Ansvar och tillräckliga resurser för miljöarbete måste delegeras till lokal nivå, och klimat- och andra miljöfrågor måste integreras i lokala utvecklingsplaner.
- Det är därför viktigt att uppmärksamma och samverka med sektorymyndigheter som är representerade på lokal nivå, t.ex. jordbruks- och vattenministerier, samt att uppmuntra decentraliseringsreformer.
- Identifiera och rikta resurser mot särskilt utsatta områden, samt främja att lokala institutioner får tillgång till information om miljötrender och risker som rör klimatförändringen, naturkatastrofer, skördeprognoser, kemikaliebelastning, sjukdomar och insektsangrepp.
- Uppmuntra användning av lokal kunskap och samverka med informella lokala institutioner, bl.a. genom att respektera traditionella besittningssystem.

4.1.4 Effektiv användning av nya finansiella resurser för klimatinsatser

Den kommande femårsperioden, dvs. tidsrymden för denna policy, kommer att innebära en betydande ökning av klimatrelaterad finansiering. Detta skapar nya möjligheter under förutsättning att hänsyn tas till risken för många nya fonder och kanaler och att mottagarländerna har system för att tackla miljöutmaningarna (se 4.1.1 – 4.1.3). Det svenska utvecklingssamarbetet bör prioritera arbete med att underlätta för utvecklingsländerna att få tillgång till och effektivt utnyttja förväntad ny finansiering.

Särskilt viktiga aspekter inkluderar:

- Förbättra mottagarländernas förmåga att välja mellan, ansöka om och få tillgång till nya finansieringsalternativ, t.ex. anpassningsfinansiering från fonder som Anpassningsfonden, finansiering för utsläppsminskningsåtgärder (NAMAs) under den framtida UNFCCC-arkitekturen och andra mekanismer som CDM och REDD¹².
- Minska flaskhalsarna i utnyttjandet av klimatfinansiering. Särskilt viktigt är att främja harmonisering av nya resurser med ländernas prioriteringar och system.
- Verka för att begränsa antalet vertikala multilaterala fonder och för att existerande sådana blir mer transparenta och tillgängliga för utvecklingsländerna så att beslut om allokering av medel kan fattas på landnivå, samt aktivt främja privat-offentlig samfinansiering och investeringar från den privata sektorn (se 5.2).

4.2. Prioriterade sektorer

4.2.1 Miljömässigt hållbar förvaltning av jordbruks-, skogs- och marina ekosystem för livsmedelsproduktion och andra ekosystemtjänster

Av jordens befolkning försörjer sig 2,6 miljarder, dvs. 40 %, helt eller delvis av jordbruk. De flesta fattiga (75 %) bor på landsbygden och är direkt beroende av jord- och skogsbruk samt marina ekosystem för livsmedelstrygghet, sysselsättning och inkomster. Jord- och skogsbruk liksom god kustzonsplanering kan aktivt bidra till minskade klimatrisker. Tillgång till vattenresurser, hälsa och energi är andra viktiga förutsättningar för uthållig landsbygdsutveckling.

i) Miljömässigt hållbart jordbruk

Jordbruket är fundamentalt för fattigdomsbekämpning. Det producerar förutom livsmedel också foder, fibrer och andra råvaror som biobränslen. Där marknaden fungerar bidrar det direkt till försörjningen av fattiga människor samtidigt som en ökning av dess produktivitet är grunden för att öka den ekonomiska tillväxten. Ett förbättrat jordbruk som bygger på småböndernas intresse av att utveckla sitt jordbruk och avyttra sina produkter har därför direkt effekt på att minska

¹² REDD står för Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation dvs minska utsläppen från avskogning och degradering av skog och handlar om att minska skogens utsläpp av koldioxid. REDD+ är en utökning av begreppet REDD som även innefattar bevarande av skog, hållbart skogsbruk och utökad lagring av kol i skogen. (Ref: forest, climate and livelihood research network, 2010 (www.focali.se))

hunger och fattigdom. Ökad efterfrågan på nationella och internationella marknader för miljövänligt odlade jordbruksprodukter kan också bidra till ökad sysselsättning och försörjning.

Jordbruk bedrivs på ungefär 40 % av jordens totala markyta och använder ungefär 70 % av jordens färskvatten i produktionen. Som det bedrivs idag har det en stor negativ inverkan på miljön och är en av huvudorsakerna till den snabba minskningen av biologisk mångfald och till förlusten av ekosystemtjänster genom erosion och markförstöring, övergödning av vattendrag och spridning av insekts- och ogräsmedel. De kemikalier som används i jordbruket har också en mycket negativ påverkan på landsbygdsbefolkningens hälsa. Jordbruket bidrar med ungefär 30 % av de globala växthusgasutsläppen om avskogning som sker för att röja för jordbruksmark räknas in.

Idag produceras tillräckligt med mat för att försörja hela världens befolkning. Ändå ökar antalet hungriga och uppskattas nu till mer än en miljard. FAO beräknar att jordbruksproduktionen måste öka med 70 % till 2050 för att möta befolkningsökningen och förändringar i konsumtionsmönstren. Med tanke på minskande tillgång och ökande konkurrens om vattenresurser och klimatförändringens allt allvarigare inverkan är detta en oerhörd utmaning (se 4.3).

Rätt bedrivet har emellertid jordbruket en stor potential för att kunna bidra till att minska effekterna av växthusgasutsläppen. Bättre jordbruksmetoder kan bidra till att binda stora mängder kol i mark och vegetation samtidigt med hög produktivitet. Jordbruksforskningen är emellertid internationellt sett eftersatt. Investeringar i forskning och kunskapsutveckling är en förutsättning för att utveckla ett klimatanpassat och miljövänligt jordbruk med hög produktivitet.

Särskilt viktiga aspekter inkluderar:

- Utveckling av produktiva, hållbara, och koldioxidsnåla jordbrukssystem, med tonvikt på småskaliga jordbruk, stöd till kvinnliga bönder med rätt till mark, naturresurser och genetiskt material.
- Tillgång till information och rådgivning om ny teknik, marknader och resurser som främjar miljömässigt hållbart jordbruk är centralt, liksom forskning och utbildning på alla nivåer.
- Främjande av nationella och internationella marknader för hållbart odlade och miljöcertifierade produkter.
- Jordbrukets roll när det gäller att mildra effekterna av och anpassa samhällen till klimatförändringarna bör särskilt uppmärksammas.
- Genetiskt material under offentlig kontroll behöver säkras.

ii) Miljömässigt hållbart skogsbruk

Skogarna producerar viktiga ekosystemtjänster, däribland försörjande tjänster som foder, bränsle, livsmedel och timmer, samt reglerande tjänster som vattenrening, reglering av vattensystem och lokalklimat, koldioxidlagring och erosionsskydd (CIFOR, 2008). Skogen har fått ökad uppmärksamhet i samband med klimatförändringarna, eftersom avskogning och utarmning av skog beräknas bidra med upp till 1/5 av jordens koldioxidutsläpp (IPCC, 2007c).

Skogsekosystem skyddar avrinningsområden och kustområden vilket är av betydelse för resiliens¹³ och anpassning till klimatförändringar. Skogen är följaktligen av yttersta vikt för människors försörjning och samhällets ekonomiska tillväxt och ett hållbart skogsbruk kan innebära viktiga möjligheter till sysselsättning. Skogen har också en huvudroll både för dämpning av klimatförändringar och klimatanpassning, samt för att trygga den biologiska mångfalden och andra ekosystemtjänster. Hållbar skogsförvaltning och system för ägande och nyttjande som säkrar lokala samhällens och ursprungsfolks rättigheter är emellertid nödvändiga för att hejda avskogningen på ett sätt som främjar fattigdomsbekämpning och mänskliga rättigheter. Det är också viktigt att minska den illegala avverkningen av tropisk skog, och stärka marknadskrafter för en miljömässigt och socialt hållbar handel med skogsprodukter, t ex genom EU-initiativ som FLEGT¹⁴.

Bilaterala och multilaterala initiativ som syftar till att bygga upp kapaciteten för REDD¹⁵ bör eftersträva både anpassning och utsläppsminskning och kan bidra till att skydda biologisk mångfald och andra ekosystemtjänster. Sådana initiativ bör få stöd, förutsatt att de utsedda länderna och regionerna prioriterats för svenskt utvecklingssamarbete och att lokala rättigheter och intressen respekteras. De ska kunna dra nytta av vinsterna från REDD-intäkterna och inte riskera att fördrivas från hävdvunna marker.

Särskilt viktiga aspekter inkluderar:

- Ett hållbart skogsbruk som tryggar skogarnas ekosystemtjänster, bidrar till fattigdomsminskning och främjar mänskliga rättigheter.
- Kapacitetsutveckling och stärkande av institutioner på samtliga nivåer för att uppnå en hållbar skogsförvaltning. Det kan gälla institutionella och rättsliga ramar som formaliserar och tryggar ägande- och nyttjanderätten till skog hos utsatta grupper, mekanismer för samråd och att konsekvenser av förändrad markanvändning eller förändrade besittningsformer beaktas i utvecklingsplaner.
- Ett övergripande synsätt med samordnad planering och hantering av vatten, skog och jordbruksmark.
- Stärkta marknadskrafter för en miljömässigt och socialt hållbar handel med skogsprodukter.
- Uppmuntra skogshushållningens nyckelroll både för anpassning och som kolsänka. Särskild uppmärksamhet bör ägnas lokalsamhällets och ursprungsbefolkningars rättigheter i förhållande till REDD, till exempel att REDD-intäkter når dessa grupper och att de inte fördrivs från skogsområden.

iii) Miljömässigt hållbar förvaltning av marina resurser

¹³ Ekologisk resiliens är förmågan hos ett ekosystem att möta förändringar och störningar – t.ex. klimatförändringar – utan att övergå till ett annat tillstånd. Ekologisk resiliens möjliggör även återuppbyggnad och förnyelse efter en störning. Social resiliens beskriver samhällets förmåga att hantera förändring och vidareutvecklas utan att minska välfärden eller valfriheten och flexibiliteten inför framtiden. Sociala och ekologiska system är dynamiska, de påverkar varandra och är ömsesidigt beroende. (Ref. Resilience and Sustainable Development: Building adaptive capacity in a world of transformations, Skriftserie 2002:1, Miljöårsberedningen)

¹⁴ Forest Law Enforcement, Governance and Trade (FLEGT) inkluderar samarbete med privata sektorn, och fokuserar på reformer och kapacitetsutveckling i syfte att säkerställa att enbart legalt avverkat timmer importeras till EU.

Av jordens befolkning bor 75 % inom ett 75 km brett område från kusten. Kustområden är mycket viktiga för försörjning och ekonomisk utveckling. Fisk - både från hav och insjöar/floder - är en viktig källa till inkomster såväl som mat för flera hundra miljoner människor. Kust- och marina ekosystem tillhandahåller även flera andra ekosystemtjänster. De fungerar bl.a. som kolsänkor och som buffert i samband med naturkatastrofer och stormar.

Snabb ekonomisk utveckling och ökande global handel har inneburit ökad efterfrågan på marina resurser, men har också bidragit till försämringen av miljön i kust- och havsområdena. Kustområden löper också särskild risk på grund av klimatförändringarna, och antalet kustsamhällen som är utsatta vid en höjning av havsytan och för katastrofer ökar. Klimatförändringarna kommer att få en betydande inverkan på vattenekosystemen och fisket. Förbättrad kustzonsplanering och bättre planer för anpassning till en höjning av havsytan och kustnära naturkatastrofer behöver snarast genomföras.

För att få genomslag bör globala överenskommelser hanteras på regional, nationell och lokal nivå och vara kopplade till regionala ekonomiska strukturer. Regionalt, nationellt och lokalt ägarskap är avgörande i denna process. Det föreligger följaktligen också ett behov av att kanalisera stödet genom andra regionala organisationer än de som finns inom FN och EU.

Särskilt viktiga aspekter inkluderar:

- Integrerad utveckling av kustområden, inklusive berörda samhällssektorer, naturresurser och åtgärder för klimatanpassning med särskilt fokus på de fattigaste delarna av berörda kustområden och befolkningar.
- Uthållig resursförvaltning som gynnar och stärker kust- och fiskebefolkningars rättigheter och deras möjlighet att långsiktigt nyttja marina och inlandsresurser med ett lokalt ägande och deltagande i förvaltningen.
- Regionalt samarbete inom förvaltning och skydd av marina och inlandsresurser och ett stärkande av den nationella förmågan genom samarbete och erfarenhetsutbyte.
- Kapacitetsutveckling och tekniskt samarbete för att kunna hantera förändring och anpassning till de klimatförändringar som kommer att påverka kustområdena och deras samhällen.
- Globalt normativt arbete och kapacitetsutveckling för genomförandet av globala och regionala överenskommelser.

4.2.2 Förvaltning av vattenresurser samt tillgång till vatten och sanitet

i) Förvaltning av vattenresurserna

Avrinningsområden är den naturliga enheten för vattenresursförvaltning. De länkar samman utnyttjande av vatten, mark och ekosystem uppströms med effekter nedströms. Ett integrerat synsätt på förvaltning av resurserna, så kallad Integrated Water Resources Management (IWRM), i ett avrinningsområde syftar till en hållbar och rättvis fördelning av begränsade vattenresurser mellan olika näringar (jordbruk, näringsliv, vattenförsörjning) och till ekosystemen. Investeringar i bevattningssystem och dammar stabiliserar tillgången på vatten och har direkt inverkan på den ekonomiska utvecklingen i ett avrinningsområde, men bidrar även till investeringar i annan infrastruktur som skyddar människor och egendom vid torka eller översvämningar. Gemensam förvaltning av gränsöverskridande vattenresurser kan minska konfliktrisker och bidra till samarbete och regional integration.

Överutnyttjandet av resurserna i avrinningsområden framstår idag som en av de allvarligaste formerna av vanskötsel av ekosystemtjänster i bred bemärkelse och påverkar den ekonomiska utvecklingen, i synnerhet för den fattiga befolkningen.

Klimatförändringar uttrycks i hög grad genom vatten som påverkar människor, samhällen och ekosystem. Konkurrensen om vattenresurserna från jordbruk, energi- och vattenförsörjning, kommer att öka till följd av osäkrare nederbörd, torka och översvämningar, och nära 250 miljoner människor riskerar att utsättas för ökad vattenstress (UNESCO, 2009). En klok förvaltning av vattenresurserna är avgörande för att människor ska kunna anpassa sig till de ökade riskerna och osäkerheterna på lokal, nationell och regional nivå.

Särskilt viktiga aspekter inkluderar:

- Kapacitet hos och styrning av institutioner för lokal, nationell och internationell vattenresursförvaltning i samverkan mellan alla intressenter i avrinningsområden så att och producerade varor och tjänster fördelas effektivt och rättvist.
- Säkerställa att klimatanpassning inkluderas i vattenresursförvaltning med särskilt fokus på tillgång till hydrologiska data för effektiv riskhantering.
- Säkerställa en vattenresursförvaltning som involverar vattenanvändare i planering och beslut, särskilt kvinnor och marginaliserade grupper, motverkar korruption på alla nivåer, säkerställer ägande- och nyttjanderätter, samt främjar investeringar och ansvarstagande bland privata entreprenörer.

ii) *Tillgång till rent vatten och grundläggande sanitet*

Trots att investeringar i vatten och sanitet ger en avkastning på 4-14 gånger insatsen har de vattenrelaterade millenniemålen sämst förutsättningar att uppnås i svenska samarbetsländer, särskilt i Afrika. Fler än 2,4 miljarder människor har inte tillgång till en toalett och 900 000 saknar tillgång till rent vatten. En konsekvens är att 1,8 miljoner barn dör på grund av smutsigt vatten eller dålig sanitet. Utsläpp av orenat avlopp och avsaknad av avfallshantering bidrar till en ohälsosam levnadsmiljö särskilt för fattiga människor som lever i slumområden. (UNESCO, 2009).

Initiativet ”vatten och sanitet för alla” som drivs av en grupp multilaterala och bilaterala aktörer tillsammans med länder i Afrika har särskilt uppmärksammat kopplingarna mellan tillgången till grundläggande sanitet och kvinnors och barns hälsa. Initiativet fokuserar på behovet av sanitet särskilt i konflikt- och postkonfliktländer och länder med få internationella aktörer. Illa fungerande offentliga institutioner och myndigheter, samt avsaknaden av ekonomiskt bärkraftiga och socialt rättvisa system för offentlig och privat finansiering är viktiga orsaker till det akuta läget.

Särskilt viktiga aspekter inkluderar:

- Främja samarbetsländernas arbete för universell tillgång till rent vatten, miljömässigt hållbara sanitetslösningar och hygienutbildning.
- Främja arbetet med att tillgodose vatten och sanitet som en mänsklig rättighet genom Human Rights Council's speciella rapportör inom området.
- Främja ökad finansiell bärkraftighet och social rättvisa i vatten-, sanitets- och hygienfrämjande investeringar och underhåll av anläggningar genom minskad korruption och

ökat inslag av privata investeringar inom ramen för offentlig styrning. Ökat inflytande av vattenanvändare i beslut som rör vattenförsörjning och sanitetstjänster,

- Utveckla och använda socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbara tekniker, t.ex. utnyttjande av regnvatten, hållbar sanitet samt omvandling av avfall till energi.

4.2.3 Ökad tillgång till miljömässigt hållbara energialternativ

i) Tillgång till moderna energitjänster för fattiga människor som förutsättning för ekonomisk utveckling

Mellan 2001 och 2005 har hälften av länderna i Afrika söder om Sahara haft en tillväxt på över 4,5 procent. Efterfrågan på el har växt i ungefär samma takt, men produktionskapaciteten har bara ökat med 1,2 procent per år. I de flesta av de svenska samarbetsländerna är tillgången på hållbara energitjänster alarmerande låg och skulle om den kunde utvecklas spela en viktig roll när det gäller att uppnå många av de millenniemål som handlar om fattigdomsbekämpning undervisning, hälsa och omsorg om miljön. Med nuvarande utveckling kommer mindre än hälften av de afrikanska länderna att nå allmän tillgång till elektricitet till 2050. På den afrikanska kontinenten har bara var fjärde person tillgång till elektricitet. Det innebär att 547 miljoner människor helt saknar elektricitet. Endast hälften av stadsbefolkningen, och 8 procent av befolkningen på landsbygden, har ett eluttag. (The World Bank Group, 2009)

Energisektorn i Afrika ger endast ett marginellt tillskott till de globala utsläppen av växthusgaser. Afrika söder om Sahara, exklusive Sydafrika, står i dag för 1,5 procent av de globala årliga koldioxidutsläppen. Att trappa upp tillgången till el skulle bara lägga till en bråkdel av de beräknade globala utsläppen beroende på den fortsatt låga energiförbrukning och att mycket av den framtida kraftproduktionen förväntas komma från vattenkraft. På hushållsnivå i Afrika använder mer än 80 procent av befolkningen fasta bränslen, huvudsakligen ved, för matlagning. WHO uppskattar att närmare 400 000 människor dog 2002 på grund av luftvägssjukdomar till följd av inomhusrök. Kvinnor och barn är mest utsatta. Ett byte till renare bränslen och ökad effektivitet genom bättre spisar kan minska hälsoriskerna för samtliga hushållsmedlemmar. Det har också nyligen visats att hushållens ofullständiga förbränning av biomassa leder till att kolpartiklar sprids i atmosfären vilket ger ett betydande bidrag till växthuseffekten. Moderna bränslen som el, fotogen, gasol och biogas ger de största förbättringarna i inomhusmiljön. Användning av biobränslen i form av ved bidrar även till avskogning och miljöförslitning. (The World Bank, 2009b)

Särskilt viktiga aspekter inkluderar:

- Arbeta för en utveckling av hållbar energi, som skapar säkra, kostnadseffektiva, hälsosamma, miljövänliga och koldioxidsnåla energitjänster till fattiga befolkningar.
- Policyer, förbättrad styrning och uppbyggnad av den institutionella kapaciteten hos myndigheter och tjänsteleverantörer på energi och klimatområdet
- Ökad tillgång till elektricitet och andra energitjänster för den fattiga befolkningen med ökad andel förnybara energikällor.
- Reformen som syftar till att förändra energiindustrins struktur, t.ex. att på sikt få bort missriktade subventioner, förbättra konkurrensen, utveckla privat-offentligt samarbete samt

befästa transparens i syfte att jämka samman privata och offentliga intressen, samt bekämpa korruptionen.

ii) Uppmuntra förnybar energi och energieffektivitet

Det krävs ett nytt globalt system för att minska inverkan på miljön från energisektorn, för att förbättra utnyttjandet av knappa resurser och för att minska klimatförändringen. Detta kan åstadkommas genom att man producerar mindre resurskrävande varor och tjänster, genom ett mer effektivt energiutnyttjande och genom att utveckla förnybara och koldioxidsnåla energikällor. Utveckling och utnyttjande av ny teknik kräver effektiva ekonomiska styrmedel, t.ex. feed-in-tariffer som stimulerar till att förnyelsebart producerad el tillförs nätet.

Det finns en stor potential för energieffektivisering även i länder med låg energianvändning per capita, men i synnerhet när det gäller Sveriges samarbete med Europa, genom att stimulera t.ex. integrerad energiplanering, miljöbaserade energirevisioner, tillämpning av ny teknik samt utveckling av ekonomiska styrmedel som främjar energieffektivisering. (The World Bank, 2009a)

Särskilt viktiga aspekter inkluderar:

- Öka kapaciteten att generera energi från förnybara källor som vindkraft, sol- och bioenergi samt vattenkraft, genom ekonomiska incitament, kapacitetsbyggande och investeringar, rättsliga och institutionella reformer, och med full hänsyn till miljömässiga och sociala konsekvenser.
- Främja en integrerad energiplanering för att skapa nationella ramverk för en hållbar energiutveckling.
- Regional krafthandel och energikorridorer som grundar sig på hållbar och ”modern” elektricitetsproduktion för att minska kostnader och koldioxidutsläpp.
- Energieffektivisering för privat bruk och industriell användning.
- Uppmuntra internalisering av kostnaden av växthusgasutsläpp i energipriset, och främja utfasning av subventioner till fossila bränslen.

4.2.3 Hållbar utveckling av städer

Jordens befolkning är nu till 50 % urban. Världens städer växer med över 5 miljoner människor per månad, nästan uteslutande i låg- och medelinkomstländer, också i små och medelstora städer där över hälften bor i slumområden. Befolkningstillväxten sker till stor del bland den urbana befolkningen, men många människor söker sig till städer för att finna nya utkomstmöjligheter. Merparten av dessa kommer till städer som inte har kapacitet att planera för befolkningstillväxt. Deras fysiska och sociala infrastruktur är helt otillräcklig och bostads- och sanitära förhållanden är undermåliga. Fattiga kvinnor, män och barn i stadsslummen utsätts för stora miljörisker, inte minst p.g.a. klimatrelaterade vädersvängningar som översvämningar och torka samt jordbävningar.

Samtidigt har städernas roll som motorer i en ekonomisk utveckling och som skapare av arbetstillfällen inom framför allt servicenäringarna ökat. Inget land har industrialiserats och utvecklats ekonomiskt utan en samtidig urbanisering. Flera av de utvecklingsländer som är på väg ut ur fattigdom har baserat sin tillväxt och sociala service på en aktiv urbaniseringspolitik. Kina är det tydligaste exemplet, men även länder som Indien, Sydafrika, Filippinerna, Indonesien och Brasilien går i dessa fotspår. Förtätningen av bebyggelsen, effektivare transportapparater för ökad mobilitet av arbetskraft och varor, den nära kontakten mellan utbud och efterfrågan på

varor och tjänster och innovativa utvecklingsmiljöer skapar möjligheter till en effektivare resursanvändning. Det är i städerna en stor minskning av växthusgasutsläppen kan ske, genom styrning och incitament som beslutas av centrala och lokala myndigheter, samtidigt som anpassningen till nya risker måste ges högsta prioritet.

Särskilt viktiga aspekter inkluderar:

- Stärka städernas roll för ekonomisk utveckling och fattigdomsbekämpning, deras möjligheter att förebygga effekter av klimatförändringar och naturkatastrofer samt deras planering för integrerad hållbar stadsutveckling;
- Stödja decentraliseringsprocesser som omfattar både ökat lokalt självbestämmande och möjligheter till förbättrad lokal finansiering genom fiskala transfereringar och lokal finansiering.
- Stärka lokala myndigheters kapacitet att planera för, förebygga och genomföra slumupprustning med investeringar i fysisk och social infrastruktur i samverkan med slummens invånare.
- Uppmärksamma och främja städernas stora potential till effektivt och miljövänligt resursutnyttjande som bygger på ny teknik, kretsloppstänkande och materialåtervinning och ger förutsättningar för hållbart stadsbyggande med bättre boendemiljöer för fattiga. Därvid bör beaktas de stora möjligheterna till aktörssamverkan där den svenska resursbasen kan bidra med värdefulla erfarenheter.

5. Förslag till genomförande

Policyn kommer att gälla för svenskt bilateralt och multilateralt internationellt utvecklingssamarbete och styra Sveriges ståndpunkter inom EU. I detta kapitel identifieras tre viktiga aspekter för genomförandet:

- *Kvalitetssäkring – miljömässig hållbarhet bör genomsyra det egna arbetet:* Miljömässig hållbarhet ska bedömas, avspeglas och tillämpas i bestämmelser och rutiner för planering, genomförande och rapportering i allt svenskt utvecklingsbistånd.
- *Finansiellt stöd:* Tillhandahålla strategiska finansiella resurser av tillräcklig volym via bilaterala och multilaterala kanaler som stöd till kapacitetsbyggande för miljömässig hållbarhet och som investeringar inom prioriterade sektorer och områden.
- *Strategisk dialog:* Samstämmig dialog och samarbete med aktörer i samarbetslandet och andra aktörer, t.ex. inom EU, med de multilaterala miljökonventionerna, specialiserade FN-organ, privata sektorn, samt de multilaterala bankerna och enskilda organisationer i syfte att aktivt och samordnat främja program och åtgärder till stöd för en miljömässigt hållbar utveckling.

5.1 Kvalitetssäkring: Analys, bedömning och resultatrapportering

Svensk kompetens och förståelse för kopplingarna mellan miljö och utveckling är en viktig förutsättning för att policyn ska kunna genomföras. Miljöaspekter, bl.a. konsekvenserna av klimatförändringen och därmed sammanhängande risker, måste följaktligen bedömas och integreras i analys, genomförande och resultatrapportering på alla nivåer med hjälp av de riktlinjer som utvecklas och tillämpas för kvalitetssäkring av dessa frågor. På grundval av det normativa och metodarbete som skett inom bl.a. OECD, Världsbanken och EU, delvis på svenskt

initiativ, finns redan en rad instrument för detta ändamål med betydande förankring inom utvecklingssamarbetet.

Analys av den miljömässiga hållbarheten i strategier och policyer: Miljö- och riskdimensioner bör utgöra en väsentlig del av den fattigdoms- och utvecklingsanalys som genomförs för länder och regioner som del av strategiarbetet. Detsamma gäller för policyer och strategier för multilateralt samarbete. Miljöaspekter, bl.a. riskerna med klimatförändringen, har stor betydelse för fattigdomsbekämpning och ekonomisk tillväxt och bör därför tydligt återspeglas i den slutgiltiga strategin och/eller policyn.

Systematisk bedömning av den miljömässiga hållbarheten vid beredning av nya insatser: En kartläggning av miljödimensionerna, bl.a. klimatförändringarna och risken för naturkatastrofer, ska alltid genomföras som en del av förberedelseprocessen och före ett godkännande av en insats. Ett minimikrav är att landets lagstiftning och/eller organisationernas bestämmelser beträffande olika miljöbedömningar (MKB och/eller SMB) har uppfyllts och att man håller fast vid försiktighetsprincipen. Om och när behov uppstår bör Sverige verka för och ge stöd till att samarbetsparten påbörjar och genomför en MKB eller SMB.

Indikatorer och resultatrapportering: Relevanta miljöindikatorer bör grunda sig på nationell statistik och/eller internationellt överenskomna indikatorer. Kvalitativa data krävs också för att åstadkomma bättre resultathantering. Års- eller halvårsvisa resultatrapporter om svenska geografiska och icke-geografiska strategier för utvecklingssamarbetet bör också innehålla rapportering om genomförande av det miljörelaterade arbetet. Sverige måste också leva upp till krav på finansiell rapportering under de olika miljökonventionerna, t.ex. genom rapportering gentemot de av OECD-DAC antagna så kallade Rio-markörerna¹⁶.

5.2 Finansiellt stöd via multilaterala och bilaterala kanaler

En viktig roll för det svenska utvecklingssamarbetet är att tillhandahålla finansiella resurser i linje med prioriteringarna i detta policydokument. Med tanke på de stora utmaningarna och den höga prioritet som Sverige ger miljö och klimat inom utvecklingssamarbetet bör en ökad volym användas för att främja en miljömässigt hållbar utveckling. Detta får emellertid inte leda till att andra utvecklingssektorer nedprioriteras. Det bör istället främst åstadkommas genom att klimatförändringarna och andra miljöutmaningar aktivt hanteras i samtliga pågående samarbeten (se 5.1, 5.3), i kombination med finansiellt stöd till de ovan prioriterade områdena (se 4).

Ett antal kanaler och instrument står till förfogande. Principerna i Parisdeklarationen och Accra-agenan (AAA) ska tjäna som riktlinjer för tillämpningen, oavsett kanal och/eller instrument (Box 2). Programbaserade ansatser (PBA) ska följaktligen vara det huvudsakliga samarbets sättet. Strategiskt projektstöd är ibland motiverat, t.ex. ifråga om särskild metod- och policyutveckling, och stöd till katalytiskt miljöförändringsarbete inom organisationer, och/eller beroende på situationen i respektive land.

¹⁶ Riomarkörerna relaterar till de tre miljökonventionerna från 1992. En fjärde markör för klimatanpassning antogs av DAC i december 2009. Sverige kommer också att särskilt behöva rapporterna om den s.k. "snabbstarts-finansieringen" under UNFCCC, dvs. klimatrelaterad finansiering till utvecklingsländerna under 2010-12.

Box 2. Biståndseffektivitet och miljömässigt hållbar utveckling

Ägarskap: En förutsättning för hållbara resultat på landsnivå är ägarskap och tillräckligt engagemang från beslutsfattare på hög nivå för att kunna arbeta mot en miljömässigt hållbar utveckling. Detta är ibland en utmaning eftersom miljöarbete i många länder får låg prioritet. Sverige kan i sådana fall t.ex. identifiera miljö och klimat som en dialogfråga, välja någon av de prioriterade sektorerna (se 4.) och/eller arbeta via multilaterala organ och/eller internationella enskilda organisationer. Samarbetet med myndigheter bör kompletteras med att främja engagemang från en bredare krets, bl.a. civila samhället, forskning och den privata sektorn, i planering och beslutsfattande så att mer differentierade intressen och erfarenheter diskuteras. Sverige kan förbättra transparens och tillgången till miljöinformation samt hjälpa civilsamhället att bevaka utsatta gruppers intressen när man utformar internationella miljööverenskommelser och finansiella mekanismer.

Anpassning till ländernas egna system: För att stärka ländernas ägarskap och långsiktig hållbarhet bör Sverige så långt möjligt stödja befintliga nationella system. En av huvudutmaningarna är den miljörelaterade finansieringens fragmenterade karaktär, inte minst när det gäller ny klimatfinansiering. Sverige bör därför underlätta och stödja en integrering av miljö- och klimatdimensioner i ländernas ramverk för utvecklingsplanering och uppföljning, t.ex. fattigdomsstrategier, sektorstrategier, budgetarbete och statistik. Sverige bör främst förespråka en kanalisering av stöd genom vertikala fonder när det föreligger ett bindande åtagande (som t.ex. med globala miljöfonden, GEF) och bör även verka för att såväl nya som existerande vertikala fonder stärker och använder sig av nationella system (se 4.1).

Harmonisering och strategiska allianser: Vikten av miljömässigt hållbar utveckling bör framhållas i samband med gemensamma biståndsgivarprocesser både på lands- och sektornivå, t.ex. i samband med gemensam analys, besök i länderna, utvärderingar samt dialog med strategiska samarbetspartners. Detta ska underlätta och främja användningen av verktyg och metoder, som t.ex. strategiska miljöbedömningar (SMB), samt miljöekonomi.

Ökad fokusering på resultat och effekter: Sverige bör verka för att stärka ländernas system för att mäta hur utvecklingsresultat påverkar miljön. Detta omfattar a) att bygga upp kapaciteten för övervakning av miljötrender, b) övervaka inverkningarna av miljöförändringar på fattigdom och människor (t.ex. ökad katastrofrisk, hälsorelaterade konsekvenser, vattenbrist, osv.) och c) övervaka effekterna av åtgärder som syftar till att minska sårbarhet och ökar kapaciteten att hantera risker som orsakas av miljöförändringar. Samtliga svenska aktörer bör utnyttja och vid behov förstärka samarbetspartners befintliga system för övervakning och rapportering.

Svenskt utvecklingsamarbete bör också stimulera till investeringar från andra aktörer, bl.a. den inhemska kapitalmarknaden, multilaterala organisationer och den privata sektorn. Det är viktigt att främja investering i teknik för en fattigdomsinriktad och miljömässigt hållbar ekonomisk tillväxt, t.ex. hållbar stadsutveckling, bättre avfallshantering, modern informations- och kommunikationsteknologi, tillgång till rent vatten och tillgång till ren och modern energi. De betydande investeringar som krävs måste komma från den privata sektorn. Sverige kan vara pådrivande genom olika riskreducerande instrument där marknaden inte kan ge den nödvändiga risktäckningen samt påvisa marknadens möjligheter. Det kan ske genom a) stöd för utveckling av lagar och ekonomiska styrmedel som främjar miljömässigt hållbara investeringar (se 4.1.1), b) dialog och samarbete med globala initiativ, bl.a. multilaterala och regionala banker (se 5.3), c) främjande av plattformar för informationshantering och etablerande av kontakter för att koppla ihop aktörerna i den privata sektorn med samarbetspartners i låg- och medelinkomstländer, och d) utnyttjande av finansiella instrument som lån och garantier för att reducera risker och stödja marknadens egna aktiviteter. Sidas nya finansieringsinstrument i form av miljölån och lånegarantier är här av särskild betydelse.

Multilaterala finansiella institutioner kommer fortsatt att spela en viktig roll som finansiärer till infrastruktur- och energiprogram, bidra till utvecklingen av marknader för klimatrelaterad finansiering, genom nära samarbete med den privata sektorn och i nyckelroller som rådgivare i samarbetsländerna. En strategisk svensk dialog och samarbete (se 5.3), t.ex. med Världsbanksgruppen, kan bidra till ökade investeringar från privata sektorn och tekniköverföring för en koldioxidsnål och miljövänlig agenda långt bortom vad som direkt kan mobiliseras via svenskt utvecklingsbistånd. På så sätt kan bistånd även från en mindre biståndsgivare som Sverige få stor inverkan även inom områden som kräver stora investeringar.

Samarbete med regionala, internationella och multilaterala organisationer är ett viktigt komplement till bilateralt bistånd och bistånd på landsnivå. Globalt bör Sverige fortsätta med att prioritera stödet till UNEP och fullgöra sina åtaganden gentemot GEF samt fortsätta driva på reformarbetet inom GEF. Samarbete med Världsbanken ger en möjlighet att aktivt främja integreringen av klimat- och andra miljöfrågor och en miljövänlig tillväxtagenda. Miljöfrågor, inklusive bättre vatten- och energihantering, bör också vara viktiga aspekter vid samarbetet med multilaterala organ som t.ex. regionala banker, UNDP, FAO, UN-Habitat och inom EU. Finansiellt stöd till viktiga internationella miljö- och utvecklingsinriktade tankesmedjor, forskningsinstitutioner och organisationer bör också det fortsättningsvis ha en central roll.

5.3 Strategisk dialog

En samstämmig och strategisk dialog på global, regional och nationell nivå är ett av tre instrument genom vilka det svenska utvecklingsarbetet aktivt kan bidra till att ett program- och/eller budgetstöds-samarbete blir mer miljörelevant och minskar risker och utsatthet från fattiga kvinnors och mäns perspektiv. Genom policydialogen kan svenska aktörer aktivt peka på grundläggande miljöfrågor, bl.a. klimatförändringarna och vikten av att minska risken för naturkatastrofer, och hur dessa förhåller sig till uppfyllandet av samarbetslandets fattigdomsstrategi och utvecklingsplan eller andra aktörers utvecklingsplaner. Frågor som rör strategisk dialog bör identifieras i bilaterala och regionala samarbetsstrategier, i icke-geografiska strategier och handlingsplaner, samt i förhållande till globala aktörer, i linje med de prioriteringar som anges i detta policydokument. Sverige bör därefter söka kombinera en dialog för miljömässigt hållbar utveckling med aspekter på mänskliga rättigheter/demokrati och jämställdhet.

På nationell nivå kan en givardialog, bl.a. med EU, utgöra en gemensam grund för att åstadkomma bättre dialogresultat. I länder där Sverige bidrar med budgetstöd är det t.ex. viktigt att fastställa miljömässig hållbarhet, inräknat klimatförändringen, som ett bindande villkor. Sverige kan också spela en viktig roll i att främja miljömässig hållbarhet i sektorarbetsgrupper, t.ex. på områdena energi, infrastruktur, hälsa och utbildning.

På global nivå bör dialog i relation till de multilaterala miljökonventionerna främst fokusera på de ovan tre identifierade miljöfrågorna – dvs. klimatförändringen, ekosystemtjänster/biologisk mångfald och på kemikaliehanteringen - och bör främja att de fattigas perspektiv och rättighetsperspektivet tydligt återspeglas. Sverige bör också aktivt uppmuntra andra OECD-länder att leva upp till målsättningen i Monterrey Consensus att kanalisera 0,7 % av BNI i form av officiellt utvecklingsbistånd och att se detta som den utgångspunkt från vilken ny och additionell klimat- och annan miljörelaterad finansiering beräknas. Vidare bör Sverige aktivt främja etablerandet av en internationell panel för biologisk mångfald och ekosystemtjänster

(IPBES) och prioritera aktivt stöd för vidare arbete med den så kallade Millennium Ecosystem Assessment (MA). Bland övriga globala ramverk och processer av vikt kan nämnas EU, OECD-DAC Environet samt viktiga FN-organ, som t.ex. UNDP, UNEP, FAO och UN-Habitat. Dessutom kan Sverige verka för integreringen av miljömässig hållbarhet i andra FN-organ och internationella processer, bl.a. WHO, WTO med flera.

6. Förslag till ansvarsfördelning

Den nya policyn vägleder samtliga svenska aktörer som är engagerade i utvecklingssamarbetet:

- *Regeringen* ansvarar för att samarbetsstrategier är styrande och samstämmiga med avseende på hållbar utveckling samt för det centrala stödet till och samarbetet med såväl de multilaterala miljöorganisationerna (t.ex. GEF och UNEP med flera) som andra multilaterala organisationer med viktiga globala uppgifter för miljöstyrningen (WB, UNDP m.fl.). Denna policy ska vägleda utvecklingen av Sveriges hållning i förhållande till policyutveckling, dialog, arbetsplanering samt övervakning av dessa organisationer. Regeringen har också det övergripande ansvaret för dialog och samarbete med EU.
- *Sida* ansvarar för tillämpningen av denna policy när det gäller geografiska och icke-geografiska strategier. Sida har en viktig kompletterande roll när det gäller samarbetet med multilaterala organisationer och EU, och ska bidra med erfarenhet från bilateralt, regionalt och globalt (inräknat multilateralt) utvecklingssamarbete.
- *Andra svenska aktörer*, däribland övriga myndigheter (Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, Fiskeristyrelsen, Energimyndigheten m.fl.), den privata sektorn, universitet och högskolor samt enskilda organisationer, kommer att bidra med erfarenhet från samarbete och dialog inom sina områden och utifrån sin expertis.

7. Förslag till uppföljning

Det svenska stödet till en miljömässigt hållbar utveckling bör följas upp på följande sätt:

- i) Sida ska i de resultatanalyser som genomförs i samband med granskning och förnyelse av geografiska och icke-geografiska strategier belysa hur miljömässig hållbarhet, och de prioriteringar som fastställts i detta policydokument, har beaktats.
- ii) En halvtidsgranskning av hur policyn har tillämpats inom olika strategier ska genomföras 2012 där man analyserar hur policyn har påverkat det svenska internationella utvecklingssamarbetet.

Dessutom ska utvecklingen inom de olika policyområdena följas upp i samband med akademisk forskning, tematiska analyser, samt granskningar och utvärderingar bl.a. av Sida, andra svenska aktörer och/eller med andra bilaterala och multilaterala biståndsgivare.

